

Психологія соціальних явищ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Третій (освітньо-науковий)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітньо-наукова програма	<i>Психологія</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>заочна</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс, осінній (перший) семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>5 кред. ЕКТС / 150 годин лекції – 6 годин, семінарські – 6 годин, самостійна робота – 138 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Екзамен / домашня контрольна робота</i>
Розклад занять	<i>Лекції: Практичні заняття: rozklad.kpi.ua</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор і практичні: завідувач кафедри, професор, д. психол. н., Волянчук Наталія Юріївна +380505538334 volianiuk.nataliia@i11.kpi.ua</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Предмет навчальної дисципліни «Психологія соціальних явищ» - дослідження психологічних закономірностей соціальних явищ.

Відповідно до вимог ОНП **метою дисципліни** є формування у здобувачів вищої освіти:

- здатності застосування базових науково-теоретичних знань для рішення теоретичних і практичних задач у науково-педагогічній діяльності;
- здатності контролювати свої емоції та почуття в ситуаціях морально-психологічної невизначеності;
- здатності аналізувати соціально-психологічні явища в об'ємі своїх повноважень.

Завдяки засвоєнню змісту навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти матимуть можливість аналізувати соціально-психологічні явища у суспільстві, психологічні передумови корупції та бюрократизму, виокремлювати психологічні бар'єри впровадження інновацій, пояснювати психологічні джерела іраціоналізації масової свідомості, протидіяти розповсюдженню паранауки та поп-науки, використовувати у науково-педагогічній практиці прогресивні досягнення наукової психологічної думки, володіти активними прийомами управління дискусією.

Відповідно до вимог освітньо-наукової програми метою дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти:

Загальних компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1);
- здатність проводити критичний аналіз, оцінку й синтез нових та складних ідей та соціально-психологічних явищ (ЗК 2).

Фахових компетентностей:

- здатність застосовувати нові технології та інструменти, сучасні цифрові технології, бази даних та інші ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та викладацькій діяльності (ФК 6);
- здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності (ФК 9);
- здатність працювати в команді, формувати позитивні стосунки з колегами (ФК 14).

Програмні результати навчання:

- мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері психології / на межі предметних галузей, а також дослідницькі уміння, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з психології (ПРН 1);
- виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження (ПРН 3);
- застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, статистичні методи аналізу даних, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи, розробляти інноваційні дослідницькі методики у сфері психології, перевіряти їх ефективність (ПРН 5);
- критично і системно оцінювати результати власної науково-дослідної роботи і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми, визначати перспективи подальших наукових розвідок (ПРН 6);
- організовувати і здійснювати освітній процес у сфері психології, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, застосувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін (ПРН 10);
- виявляти проблеми й суперечності, аналізувати психологічні явища й процеси соціальної дійсності (ПРН 14);
- використовувати знання соціокультурної та прагматичної парадигм для оптимізації міжкультурної взаємодії (ПРН 17);
- екстраполювати психологічні знання на широке коло процесів дослідницько-інноваційної діяльності (ПРН 18).

Комунікація з викладачем можлива та заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також у межах двох годин консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри психології та педагогіки. До того ж для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта volianiuk.nataliia@iil.kpi.ua, месенджер Telegram https://t.me/joinchat/AAAAAE4Nglj_FPvDHRctmQ

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Дисципліна вивчається після опанування дисциплін «Філософські засади наукової діяльності», «Іноземна мова для наукової діяльності. Частина 1. Наукові дослідження», «Іноземна мова для наукової діяльності. Частина 2. Наукова комунікація», «Теоретичні і методологічні проблеми психології», «Актуальні проблеми педагогіки вищої школи», що входять до циклу обов'язкових (нормативних) дисциплін ОП.

Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опановувати такі дисципліни освітньо-наукового рівня, як: «Організація науково-інноваційної діяльності», «Психологія професійної діяльності»,

«Психологія життєвого середовища», «Психологія наукової і технічної творчості», що входять до циклу обов'язкових (нормативних) дисциплін ОП та вибіркові навчальні дисципліни.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СР
1	2	3	4	5
Тема 1. Освіта як соціальне явище: її мета, завдання, функції	11	-	-	11
Тема 2. Соціально-психологічні передумови модернізації та інновацій	12	2	-	10
Тема 3. Психологія довіри та недовіри у різноманітних сферах життєдіяльності людини	13	-	2	11
Тема 4. Психологія міжгрупових відносин	12	-	2	10
Тема 5. Психологія масових психічних явищ	12	2	-	10
Тема 6. Психологічні прояви соціальної нерівності	11	-	-	11
Тема 7. Психологічні фактори корупції	11	-	-	11
Тема 8. Соціально-психологічні аспекти тероризму	11	-	-	11
Тема 9. Психологія конфлікту: теоретичні та прикладні аспекти	12	-	2	10
Тема 10. Агресивність як психологічна проблема	10	-	-	10
Тема 11. Психологія брехні та обману	11	-	-	11
Тема 12. Соціальна психологія мистецтва	11	-	-	11
Тема 13. Спорт як соціально-психологічне явище	13	2	-	11
Всього годин	150	6	6	138

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1. Базова література

1. Воляннюк Н.Ю., Ложкін Г.В., Колосов А.Б. Організаційний стрес спортивної команди. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Психологія. Вип. 3. Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 38-44 DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2021.3.8>
2. Воляннюк Н.Ю., Ложкін Г.В., Колосов А.Б. Предиктори професійної деформації особистості в спорті. Вісник післядипломної освіти, 2020. Випуск 11(40) «Серія «Соціальні та поведінкові науки». С.48-63 DOI [https://doi.org/10.32405/2522-9931/2522-9958-2020-11\(40\)-48-63](https://doi.org/10.32405/2522-9931/2522-9958-2020-11(40)-48-63).
3. Казміренко Л. І., Кудерміна О.І. Теоретико-методологічні підходи до дослідження корупції як психологічного феномену. Юридична психологія. 2018. №2 (23). С. 9-19. Режим доступу: <https://psychped.naiu.kiev.ua/index.php/psychped/article/view/885/976>
4. Мирошник, О. Г. Соціальні уявлення та психологія масової поведінки. Редакційна колегія, 2023, 174.
5. Національна рамка кваліфікацій. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/natsionalna-ramkakvalifikatsiy>
6. Олійник Н.А., Войтенко С.М. Психологічні особливості спортивної діяльності: Монографія. Вінниця: ВНАУ, 2020. 240 с. Режим доступу: <http://repository.vsau.org/getfile.php/25451.pdf>
7. Основи соціальної психології: підруч. для закл. вищої освіти / за ред. М. М. Слюсаревського. К.: Талком, 2018. 579 с.

8. Педагогіка вищої школи: підручник / В.П. Головенкін; Міністерство освіти і науки України, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. Режим доступу: https://opac.kpi.ua/F/N5C8NSEHNAPG4AC7IU5U2NEI5TAN3GV7CK72F4TT6YA2T8PH2-08156?func=findacc&acc_sequence=005454291
9. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 360 с. Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre-/get/31879>
10. Соціальна психологія [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Воляннюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Сербова, О. Л. Туриніна, О. В. Москаленко, С. О. Хілько, В. О. Чумаков ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Електронні текстові дані (1 файл: 7,83 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. – 595 с. <https://ela.kpi.ua/items/c047fef0-8cdb-46fa-aa4c-c7b4e6a41250>
11. Соціальна психологія організацій та управління: підручник. К: Центр навчальної літератури. 2019. 396 с.
12. Управління інноваційними проектами: навч. посібник / Уклад.: Н.Н. Пойда-Носик, І.І. Черленяк. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2017. 360 с.
13. Rotenberg, Ken. The psychology of trust. Routledge, 2018.
14. Hurst, Charles; Gibbon, Heather Fitz; Nurse, Anne. Social inequality: Forms, causes, and consequences. Routledge, 2016.
15. Jussim, Lee, et al. The politics of social psychological science: Distortions in the social psychology of intergroup relations. Social psychology of political polarization, 2016, 165-196.

4.2. Допоміжна література:

1. Воляннюк Н.Ю., Бортун Б.О. Психологічна категорія «ставлення» як засаднича для вивчення конструктивної конфліктності особистості. Габітус. Науковий журнал з соціології та психології. №24.Т.2. 2021. С.30-35. http://habitus.od.ua/journals/2021/24-2021/part_2/7.pdf
2. Воляннюк Н.Ю., Ложкін Г.В., Колосов А.Б. Предиктори професійної деформації особистості в спорті. Вісник післядипломної освіти, 2020. Випуск 11(40) «Серія «Соціальні та поведінкові науки». С.48-63 [https://doi.org/10.32405/2522-9931/2522-9958-2020-11\(40\)](https://doi.org/10.32405/2522-9931/2522-9958-2020-11(40)).
3. Кононець М.О. Психологія професійної моральності підприємців: теорія та сучасна практика: [монографія].К. : Омега-Л, 2013. 166 с.
4. Левицька І.М. Маніпуляція у міжособистісній взаємодії: поняття та зміст. Вісник Національного університету оборони України. 6 (43). 2014. С.213-216. Режим доступу file:///C:/Users/Asus/Downloads/Vnaou_2014_6_55.pdf
5. Лубкович І.М. Соціальна психологія масової комунікації: підручник. Львів: ПАІС, 2013. 252 с.
6. Модернізаційні процеси в освіті та суспільстві: психотехнології супроводу: [монографія] за ред. В.Д.Фролова; НАПН України. Інститут соціальної та політичної психології. Кіровоград: Імекс ЛТД, 2013. 312 с. Режим доступу: <https://sptechology.ucoz.ua/maketFrolovPosibnik2013.pdf>
7. Особистість в умовах суспільних трансформацій: становлення та розвиток: колективна монографія / за редакцією Н. М. Гончарук, Л. А. Онуфрієвої, О. М. Вержиховської. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2018. 220 с.
8. Психодіагностика та психокорекція міжособистісних та внутрішньо особистісних конфліктів]: підручник / за заг.ред. С.Д. Максименка, В.Є. Луньова. К.: Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАП України. Monreal: Accent Graphics Communications. 2015. С. 205-219 Режим доступу: <https://fdotadotr.files.wordpress.com/2016/09/3d180d0b0d0b7d0b4d0b5d0bbd186d196d0bbd18cd0bcd0b0d0ba-d0be-d0bc-d0b4d0bbd18f-wp.pdf>
9. Уманець А.О. Інформаційно-психологічні впливи: поняття, особливості реалізації та способи протидії. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія. Том 33 (72) № 3, 2022, с.106-112. DOI <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.3/18>
10. Уманець А.О. Паніка як негативний соціально-психологічний феномен в умовах війни. Габітус. Серія: Психологія. Вип. № 38, 2022,с.161-165. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2022.38.27>.

11. Шевченко С. В. Психологічні особливості розвитку довіри до себе у майбутніх психологів. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дис. ... канд. психол. наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, Київ, 2018. 260 с. Режим доступу: http://psychology-naes-ua.institute/files/pdf/disertaciya_shevchenko_s.v.-compressed_1538156042.pdf
12. Finkel, Eli J.; Baumeister, Roy F. (ed.). Advanced social psychology: The state of the science. 2019.
13. George, F. Zarotis. Motives of Long-Term Participants in Recreational & Fitness Sport From A Socio-Psychological Perspective. Sch J Econ Bus Manag, 2021, 8: 219-227.
14. Iso-Ahola, Seppo E. Science of psychological phenomena and their testing. American Psychologist, 2024.
15. Kolosov AB, Volianiuk NYu, Lozhkin GV, Buniak NA, Osodlo VI. Personal determinants of mental reliability of an athlete. Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports, 2019;23(2):54–58. <https://doi.org/10.15561/18189172.2019.0201>
16. Morales-Vives, Fabia, et al. The role of psychological maturity in direct and indirect aggressiveness in Spanish adolescents. The Spanish journal of psychology, 2014, 17: E16.
17. Vru, Aldert; Hartwig, Maria; Granhag, Pär Anders. Reading lies: Nonverbal communication and deception. Annual review of psychology, 2019, 70: 295-317.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СР)
1.	<p>Тема 2. Соціально-психологічні передумови модернізації та інновацій</p> <p>Психологічні фактори модернізації. Теоретичні основи інновацій та інноваційної діяльності. Поняття інновацій, інноваційної діяльності та інноваційного продукту. Класифікація та функції інновацій. Характеристика інноваційного процесу. Психологічні складові інноваційного потенціалу особистості. Бар'єри інновацій. Творчий потенціал суспільства. Інноваційний потенціал особистості. Модернізація як оновлення, вдосконалення складної сукупності різноманітних рухів, від економічних до соціальних. Успішність модернізацій та її залежність від домінуючих в суспільстві цінностей, суспільного клімату, що сприяє або перешкоджає «використанню енергії поліпшення» (З. Бауман).</p> <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте організаційні засади практик розвитку інноваційного потенціалу. 2. Проаналізуйте основні науково-теоретичні підходи до проблеми дослідження та розвитку інноваційного потенціалу особистості. 3. Проаналізуйте індивідуально-психологічні особливості як передумови розвитку інноваційного потенціалу особистості. 4. Побудуйте інтуїтивну модель інноваційного потенціалу особистості. 6. Охарактеризуйте психологічні, педагогічні, соціальні та фізіологічні бар'єри інноваційної активності.
2.	<p>Тема 5. Психологія масових психічних явищ</p> <p>Психологічні явища у великих соціальних групах. Психологія натовпу: ознаки, типологія та критерії виділення. Психологія чуток та паніки. Чутки як неточна, недостовірна інформація. Характер масових психічних явищ: мотиваційний (групові цілі, потреби, інтереси, очікування, установки й ін.); пізнавальний (групова думка, погляди, переконання, сприйняття, заботони й ін.); емоційний (групові настрої, почуття, переживання й ін.); поведінково-вольовий (групові дії, норми, звичаї, традиції, мода, смаки). Соціально-психологічні закономірності вияву масових психічних явищ. Типологія великих груп (класи, соціальні прошарки, етноси, конфесії, іноді великі партії та громадські організації, вікові й професійні групи).</p> <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте критерії та ознаки різних типів натовпу. 2. Виокремте ознаки чуток і паніки.

	<p>3. Розкрийте напрями та засоби профілактики чуток.</p> <p>4. Охарактеризуйте стан психіки та поведінки людини у натопті.</p> <p>5. Охарактеризуйте рівні розвитку великих соціальних груп.</p>
3.	<p>Тема 13. Спорт як соціально-психологічне явище</p> <p>Психологія суперництва. Змагальна активність спортсмена. Змагання як процес: суб'єктивні та об'єктивні ситуації, реакції та наслідки. Психологічний, соціальний та педагогічний ефект спортивного досягнення. Структура мотивація досягнення високого результату в спорті. Комунікативні процеси в спортивній діяльності. Психологія міжособистісного пізнання в спорті. Інтерперсональні конфлікти в спортивній команді. Структура психологічного клімату в спортивній команді. Психологічний супровід спортивної діяльності. Психологічна стійкість спортсмена. Кризи спортивної кар'єри. Професійне вигорання в спорті.</p> <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте особистісний сенс спортивного змагання. 2. Охарактеризуйте психологічний та соціальний ефект спортивного змагання. 3. Розкрийте структуру психологічного клімату в спортивній команді. 4. Поясніть сутність психологічного супроводу і психологічного забезпечення в спорті. 5. Розкрийте сутність феномену вигорання в спорті.

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять сформувані у здобувачів вищої освіти:

- уміння аналізувати соціально-психологічні явища у суспільстві;
- організовувати та аналізувати свою педагогічну діяльність;
- застосовувати методи науково-педагогічного дослідження;
- уміння виокремлювати психологічні бар'єри впровадження інновацій;
- уміння аналізувати психологічні передумови корупції та бюрократизму;
- уміння пояснювати психологічні джерела іраціоналізації масової свідомості;
- досвід протидії розповсюдженню паранауки та поп-науки;
- досвід володіння активними прийомами управління дискусією.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СР)
1.	<p>Тема 3. Психологія довіри та недовіри у різноманітних сферах життєдіяльності людини</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розуміння феноменів довіри та недовіри. 2. Соціально-психологічні функції довіри та недовіри. 3. Довіра як компонент психологічної дистанції. 4. Психологія довіри в організації. 5. Довіра та безпека особистості. 6. Психологічні типи довіри/недовіри. 7. Особистісні детермінанти довіри. 8. Довіра/недовіра світу, собі та іншим людям. 9. Способи формування довіри у ділових відносинах. <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте функції довіри. Назвіть базові детермінанти довіри. 2. Продемонструйте зв'язок довіри та психологічної дистанції. 3. Назвіть та охарактеризуйте способи (прийоми, правила) формування довіри у ділових відносинах. 4. Розкрийте сутність ознак довіри та недовіри до інших людей.
2.	<p>Тема 4. Психологія міжгрупових відносин.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія питання: етноцентризм, соціальна ідентичність, міжгрупова ворожість. 2. Експериментальні дослідження М. Шерифа. 3. Теорія соціальної ідентичності Г. Тешфела. Концепція Дж. Тернера.

	<p>4. Процеси міжгрупової диференціації та інтеграції.</p> <p>5. Процеси міжгрупової диференціації та інтеграції.</p> <p>Завдання на СР:</p> <p>1. Охарактеризуйте недоліки теорії соціальної ідентичності Г. Тешфела.</p> <p>2. Проаналізуйте форми взаємодії, які виділяє Г. Тешфел.</p> <p>3. Охарактеризуйте феномен міжгрупової диференціації.</p> <p>4. Проаналізуйте результати експериментальних досліджень міжгрупових відносин М. Шерифа.</p> <p>5. Розкрийте зміст поняття «самокатегоризація» в концепції Дж. Тернера.</p>
3.	<p>Тема 9. Психологія конфлікту: теоретичні та прикладні аспекти</p> <p>1. Феноменологія і аналіз конфлікту.</p> <p>2. Виникнення конфліктних відносин і ситуацій.</p> <p>3. Аналіз структурних елементів конфлікту.</p> <p>4. Особистісні та міжособистісні передумови конфліктів.</p> <p>5. Конфліктність та конфліктні типи особистості.</p> <p>6. Причини конфліктів у міжособистісній взаємодії.</p> <p>7. Типологія і динаміка конфліктів.</p> <p>8. Розв'язання конфліктів.</p> <p>9. Стратегії поведінки в конфлікті.</p> <p>Завдання на СР:</p> <p>1. Сформулюйте відмінності конструктивних та деструктивних міжособистісних конфліктів.</p> <p>2. Сформулюйте основні тактики поведінки в конфлікті.</p> <p>3. Охарактеризуйте особливості технологій вирішення конфліктів.</p> <p>4. Опишіть конфлікт у вашому житті і визначить його етапи.</p> <p>5. Охарактеризуйте шляхи профілактики конфліктів.</p>

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Здобувачі вищої освіти самостійно опрацьовують питання:

Тема 1. Освіта як соціальне явище: її мета, завдання, функції

Характеристика освіти як суспільного явища. Становлення освіти як особливої сфери суспільного життя. Педагогічна система та її види. Загальна характеристика системи освіти в Україні. Система вищої освіти в Україні. Соціально значущі функції навчання і виховання. Суспільно вироблені форми діяльності. Регулятори діяльності – цілі. Концептуальні напрями розвитку вищої освіти в Україні. Ступенева система вищої освіти в Україні. Освітньо-кваліфікаційні рівні. Правове регулювання діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України. Нормативні документи стосовно питань вищої освіти. Відображення освітянських питань в Конституції України. Закони України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Загальні положення організації навчального процесу у закладах вищої освіти. Стандарти вищої освіти. Зміст освіти та зміст навчання у ступеневій системі вищої освіти. Організація освітнього процесу у закладах вищої освіти. Форми організації освітнього процесу. Науково-методичне забезпечення освітнього процесу. Нормативні документи що регулюють діяльність науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України. Проблеми сучасного суспільства в сфері освіти. Шляхи модернізації освіти на сучасному етапі розвитку суспільства.

Тема 4. Психологія міжгрупових відносин

Розвиток соціально-психологічних уявлень про міжгрупові відносини. Рівні міжгрупових відносин. Диференціація та інтеграція в міжгрупових відносинах. Внутрішньогруповий фаворитизм. Міжгрупова дискримінація. Міжгрупове сприймання. Специфіка міжгрупової взаємодії та міжгрупового сприймання. Міжгрупова поведінка. Міжгрупові відносини на рівні соціальної стратифікації. Відносини між малими групами та їх вплив на внутрішньо-групові процеси. Соціокультурні та прагматичні парадигми оптимізації міжкультурної взаємодії. Розуміння,

інтерпретація та оперування концептами комунікації, що являють собою факти (чи процеси) заміщення об'єктів соціальної реальності, символічні знаки і маркери соціального простору.

Тема 6. Психологічні прояви соціальної нерівності

Психологічні теорії справедливості. Наслідки несправедливості та надлишкової нерівності. Шляхи скорочення нерівності та несправедливості. Теорія еквівалентної справедливості («equity theory»), запропонована Дж. Адамсом (J.S. Adams). Справедливість як система побутових уявлень (Ж. Піаже, 1932; Л. Колберг, 1984; О.П.Ніколаєва, 1993, 1995; М.Ю. Арутюнян, О.М. Здравомислова, 1996; Л.І. Анциферова, 1999; М. Воловікова, Л.М. Сосніна, 2001; Г. Валіцкас, В. Юстицкіс, 2006 та ін.). Три якісно різних уявлення про справедливість: як закон, якого слід дотримуватись (виступає як сила, що вимагає від людини реалізації певних дій); як милосердя та надія (виступає як сила, що надає допомогу та захист); як об'єктивне знання (виступає як сила, що не стосується людини). Походження сучасної нерівності.

Тема 7. Психологічні фактори корупції

Корупція як психологічна проблема. Перешкоди при боротьбі із корупцією. Можливості психологічної науки та практики у протистоянні корупції. Корупція – як соціальне, психологічне та моральне явище. Захист громадської свідомості від корупційного впливу як один із стратегічних напрямів запобігання корупції.

Тема 8. Соціально-психологічні аспекти тероризму

Психологічний підхід до вивчення тероризму. Внутрішньо групові процеси у терористичних організаціях. Рольова структура та вторинна соціалізація у групах терору. Механізми самовиправдання теракту. Тероризм є складним антисоціальним явищем, що має глибокі психологічні передумови. Невротичний, соціально-рефлексивний, соціальнопізнавальний, структуралістичний, прагматично-політичний, прагматично-кримінальний та постмодерністський підходи для розкриття психологічної складності і багатоаспектності тероризму. Психологічний аналіз сучасних ідеологій тероризму, моделювання різноманітних сценаріїв здійснення терористичних актів, а також ведення переговорів з терористами.

Тема 9. Психологія конфлікту: теоретичні та прикладні аспекти

Дослідження конфліктів: основні положення, функції, дефініції та типологія. Конфлікти в організаціях. Управління або врегулювання конфліктів. Посередництво у конфліктній взаємодії. Конфлікт як зіткнення протилежно спрямованих, взаємовиключних тенденцій окремо взятого епізоду в свідомості, у міжособистісних взаємодіях або міжособистісних стосунках індивідів чи груп людей. Конфлікт як причина, як предмет, як наслідок (як в позитивному, так і в негативному плані) різних критичних ситуацій у житті людини. Особистісні аспекти та психологічні протиріччя виникнення конфліктів. Три групи протиріч, що пов'язані безпосередньо з особистістю: протиріччя, пов'язані з дією неусвідомлених суб'єктивних чинників: мотивів, устремлінь, прагнень, природних інстинктів; протиріччя, пов'язані з дією індивідуально-типологічних і характерологічних чинників (психологічна несумісність, несумісність стильових характеристик діяльності, особливості реагування на нестандартні і екстремальні ситуації); протиріччя, пов'язані з особливостями спрямованості особистості та її досвіду. Основні типи конфліктів: внутрішньоособистісний, міжособистісний, конфлікт між особистістю і групою та міжгруповий конфлікт. Причини (джерела) виникнення конфліктів: недостатня узгодженість і суперечливість цілей окремих груп і працівників; застарілість організаційної структури, нечітке розмежування прав і обов'язків; обмеженість ресурсів; недостатній рівень професійної підготовки; необґрунтована публічна критика; протиріччя між функціями, що входять в коло посадових обов'язків працівника, і тим, що він змушений робити на вимогу керівника; відмінності в манері поведінки і життєвому досвіді; невизначеність перспектив зростання; несприятливі фізичні умови; недостатність доброзичливого уваги з боку менеджера.

Посередницька діяльність з вирішення конфліктів.

Тема 10. Агресивність як психологічна проблема

Теорії агресивності. Зростання агресивності. Причини агресивної поведінки. Шляхи зниження агресивності. Підходи до визначення феномена агресії: нормативний, глибинно-психологічні та цільові підходи. Нормативний підхід означає, що в дефініціях агресії особливий акцент робиться на її протиправності, «суперечливості» громадським нормам. Глибинно-психологічні підходи стверджують інстинктивну природу агресії. В даному випадку, агресія є вродженим і невід'ємною властивістю будь-якої людини. Найбільш яскравими представниками даного підходу є психоаналітична і етологічна школи (К. Юнг, З. Фрейд, Г. Гартман, Е. Кріс, К. Лоренц, Морріс). Цільові підходи містять у собі визначення агресії з точки зору її функціональності.

Тема 11. Психологія брехні та обману

Маніпуляції та шахрайство. Тактики міжособистісного впливу. Комунікативні ресурси адаптації особистості до жертви обману. Можливості та обмеження підпорогового (сублімінального) впливу на психіку людини. Причини маніпуляції: конфлікт людини із собою (Ф. Перлз), недовіра до інших людей і нездатність любити інших (Е. Фромм), відчуття абсолютної безпорадності (екзистенціалізм), страх тісних міжособистісних контактів (Дж. Хейлі, Е. Берн, В. Глассер), некритичне прагнення отримати схвалення всіх і кожного (А. Елліс). Маніпуляція як реалізація компенсаторного прагнення до влади (А. Адлер) або як репродукція способів впливу, що використовуються при ринкових відносинах та в тоталітарних суспільствах стосовно своїх громадян: маніпулятивне виробництво саме себе підтримує, тому, що така поведінка отримує систематичне позитивне підкріплення у вигляді соціального успіху (Б.Скіннер) або в силу пасивного заповнення індивідуального смислового вакууму культивованими в подібних суспільствах псевдо цінностями (В.Франкл).

Основні критерії маніпуляції: психологічний вплив, ставлення маніпулятора до іншого як до засобу досягнення власних цілей, прагнення отримати односторонній вигравш; прихований характер впливу, використання вразливих сторін адресата впливу, мотиваційне привнесення, майстерність і вправність у здійсненні маніпулятивних дій.

Тема 12. Соціальна психологія мистецтва

Мистецтво як соціально-психологічне явище. Особливості групової художньої діяльності. Соціально-психологічний вплив мистецтва: катарсис та антикатарсис; функції та дисфункції. Загальні питання психології мистецтва; історія становлення і розвитку психології мистецтва й художньої творчості; емоційно-рефлексивна природа мистецтва; психологія особистості митця; психічні процеси й стани особистості, пов'язані з мистецькою діяльністю; психологічні механізми художньої творчості; психолого-педагогічні засади художньо-естетичного розвитку особистості тощо.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Відвідуваність і виконання завдань

Відвідування лекційних занять не оцінюється, але є бажаним, оскільки навчальний матеріал викладається в доступній формі та є можливість обговорення дискусійних питань та уточнення незрозумілих моментів. Для здобувачів вищої освіти, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, активна робота на лекційних заняттях просто необхідна. Однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь здобувача вищої освіти на семінарських заняттях є обов'язковою. Рейтинг здобувача вищої освіти значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях. Кожне пропущене семінарське заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни. У разі пропуску семінарського заняття обов'язково повинні бути вивчені теми, а також виконані всі завдання. Контроль знань (розуміння) здобувачем вищої освіти пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри психології та педагогіки, або під час перерви у навчальному занятті («на парі»). Здобувач вищої освіти, який

виконає відповідні завдання (відповідь на питання) отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Здобувач вищої освіти на семінарському занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням), однак висловлювати позицію, читаючи з аркуша паперу не варто.

Форми роботи

Лекції, семінарські заняття. Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі (силабусі) дисципліни. Вітаються питання від здобувачів вищої освіти до викладача під час лекції. Допускається і вітається діалог між здобувачами вищої освіти і викладачем на лекції. На практичних заняттях здобувачі вищої освіти фокусують свою увагу на аналізі соціально-психологічних явищ у суспільстві та оволодівають активними прийомами управління дискусією.

Політика університету

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПІ ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагиату <https://rb.gy/agihij>, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПІ ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів вищої освіти і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні про комісію з питань етики та академічної чесності НТУУ «КПІ» https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

Вирішення конфліктних ситуацій

У Положенні про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://document.kpi.ua/files/2020_7-137.pdf (сторінка 4) йдеться, що у випадку виникнення конфліктної ситуації здобувача з екзаменатором до проведення семестрового контролю, за обґрунтованою заявою здобувача (колективною заявою здобувачів), декан факультету створює комісію з проведенням запланованого заходу семестрового контролю.

Процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів регулюються Положенням про вирішення конфліктних ситуацій в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://document.kpi.ua/files/2020_7-170.pdf. У випадку незгоди здобувача вищої освіти з оцінкою за результатами контрольного заходу, він має право подати апеляцію у день оголошення результатів відповідного контролю на ім'я декана факультету/директора інституту за процедурою визначеною Положенням про апеляції в КПІ в КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://osvita.kpi.ua/node/182>. Здобувач вищої освіти може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення здобувача вищої освіти з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом. Об'єктивність екзаменаторів забезпечується застосуванням розроблених критеріїв оцінювання, проведенням екзаменів у письмовій формі https://document.kpi.ua/files/2020_7-137.pdf. Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг (Rc) не менше 50% від RC, тобто 25 балів. Орієнтовний перелік питань до екзаменаційної контрольної роботи міститься у Додатку 3.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: *опитування за темою заняття, домашня контрольна робота.*

Календарний контроль: *проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.*

Семестровий контроль: *екзамен.*

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) підготовку доповіді та виступ на семінарських заняттях, групове обговорення питань семінарських занять;
- 2) виконання домашньої контрольної роботи;
- 3) екзаменаційна контрольна робота.

1. Робота на семінарських заняттях (максимальна кількість балів – 27 балів (максимальна кількість балів на 1 занятті – 9):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії	8-9
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	5-7
участь у проведенні заняття; надання відповідей або вирішення завдань з значними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	3-4
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування	1-2
відсутність на занятті	0

Здобувач вищої освіти отримає найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь у проведених семінарських (практичних) заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу здобувача вищої освіти.

Викладач оцінює роботу здобувача вищої освіти на кожному семінарському занятті і виставляє оцінки в кампусі, в рубриці «Поточний контроль» після проведення семінарського заняття.

2. Домашня контрольна робота

Домашня контрольна робота містить 23 тестових питання, кожне питання містить 3-4 варіанти відповіді, серед яких правильною є лише одна. Задача здобувача вищої освіти – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на його думку) та позначити його у будь-який зручний спосіб. Домашню контрольну роботу здобувачі вищої освіти виконують самостійно, протягом тижня в зручний час. Доступ до ДКР надається в призначений час про що усі здобувачі вищої освіти будуть сповіщені, посилання надіслано. Орієнтовна тривалість виконання ДКР – 50 хвилин.

Здобувач вищої освіти може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Максимальна кількість балів складає 23 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1):

Тестове завдання виконано правильно (кожне з 23)	1
Тестове завдання виконано неправильно (кожне з 23)	0

3. Екзамен

Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг не менше 25 балів.

Екзамен проводиться в письмовій формі.

Час екзаменаційної контрольної роботи – 90 хвилин.

За виконання екзаменаційної контрольної роботи максимально можна отримати 50 балів.

Екзаменаційний білет містить 2 завдання (по 25 балів кожне) за тематичними розділами дисципліни:

повна, чітка, викладена в логічній послідовності відповідь на питання, що свідчить про глибоке розуміння суті питання, ознайомлення здобувача вищої освіти не лише з матеріалом лекцій, але й з підручником та додатковою літературою; висловлення здобувачем вищої освіти власної позиції щодо дискусійних проблем, якщо такі порушуються у питанні	25-22
відповідь на поставлене питання, але неповна або не достатньо чітка, що свідчить про правильне розуміння суті питання, ознайомлення здобувача вищої освіти з матеріалом лекцій та підручника; певні неточності у відповіді	21-18
достатньо поверхова відповідь на поставлене питання; неправильне розуміння суті питання; суттєві помилки у відповіді	17-15
неправильна відповідь на поставлене питання, що свідчить про незнання відповідного навчального матеріалу; відсутність відповіді	0

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти визначені у положенні про РСО з дисципліни та представлені у Додатку 2.

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації здобувачам вищої освіти

При вивченні дисципліни «Психологія соціальних явищ» здобувач вищої освіти має користуватися, в першу чергу, літературою, яка визначена в основному списку і є у фондах науково-технічної бібліотеки імені Г.С. Денисенка. Додатковим джерелом інформації мають бути конспекти лекцій. Також здобувачам вищої освіти рекомендується знаходити через систему Інтернет матеріали новітніх психологічних досліджень.

Зміст дисципліни реалізується через опанування трьох блоків: теоретичного, практичного та блоку самостійної роботи. Опанування теоретичного блоку здійснюється в процесі роботи на лекціях та опрацювання літератури. На семінарських заняттях відпрацьовуються конкретні вміння та навички аналізу сучасного стану соціально-психологічних явищ, формуються комунікативні здібності, вміння аргументувати та відстоювати власну точку зору.

Опанування дисципліни «Психологія соціальних явищ» передбачає комплексний підхід при виборі форм та методів навчання. Суть такого підходу полягає в поєднанні лекційних занять та різноманітних форм самостійної роботи, в тому числі: робота на семінарському занятті; підготовка доповідей та виступів з доповідями на семінарах.

Семінарське заняття дає можливість виявити рівень підготовки до нього (виступ, участь в дискусії, висловлення власної думки). Критеріями оцінювання виконання завдань семінарського заняття є: логічна послідовність відповіді; повнота розкриття кожного питання; аналітичність міркувань у відповіді; посилання на джерела; обґрунтованість особистих висновків. У процесі роботи з літературою та конспектування важливо записувати бібліографічні відомості джерела та номери сторінок, з яких були запозичені думки для подальшого оформлення посилань на джерела. Підготовлені раніше матеріали обробляють, включають в роботу власний аналіз.

Позааудиторні заняття

Можлива участь здобувачів вищої освіти у неформальних гуртках, зокрема у відкритій групі PhD-інкубатор <https://www.facebook.com/groups/2735550373369832/>

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено завідувачем кафедри психології та педагогіки, професором, д. психол. н., професором, Воляннюк Наталією Юріівною; доцентом, к. психол. н., доцентом кафедри психології та педагогіки Блохіною Іриною Олександрівною

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 15 від 31.05.2024 р.)

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 9 від 26. 06. 2024 р.).

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) підготовку доповіді та виступ на семінарських заняттях, групове обговорення питань семінарських занять;
- 2) виконання домашньої контрольної роботи;
- 3) екзаменаційна контрольна робота.

1. Робота на семінарських заняттях (максимальна кількість балів – 27 балів (максимальна кількість балів на 1 занятті – 9):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії	8-9
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	5-7
участь у проведенні заняття; надання відповідей або вирішення завдань з значними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	3-4
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування	1-2
відсутність на занятті	0

Здобувач вищої освіти отримає найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь у проведених семінарських (практичних) заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу здобувача вищої освіти.

Викладач оцінює роботу здобувача вищої освіти на кожному семінарському занятті і виставляє оцінки в кампусі, в рубриці «Поточний контроль» після проведення семінарського заняття.

2. Домашня контрольна робота

Домашня контрольна робота містить 23 тестових питання, кожне питання містить 3-4 варіанти відповіді, серед яких правильною є лише одна. Задача здобувача вищої освіти – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на його думку) та позначити його у будь-який зручний спосіб. Домашню контрольну роботу здобувачі вищої освіти виконують самостійно, протягом тижня в зручний час. Доступ до ДКР надається в призначений час про що усі здобувачі вищої освіти будуть сповіщені, посилання надіслано. Орієнтовна тривалість виконання ДКР – 50 хвилин.

Здобувач вищої освіти може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Максимальна кількість балів складає 23 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1):

Тестове завдання виконано правильно (кожне з 23)	1
Тестове завдання виконано неправильно (кожне з 23)	0

3. Екзамен

Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг не менше 25 балів.

Екзамен проводиться в письмовій формі.

Час екзаменаційної контрольної роботи – 90 хвилин.

За виконання екзаменаційної контрольної роботи максимально можна отримати 50 балів.

Екзаменаційний білет містить 2 завдання (по 25 балів кожне) за тематичними розділами дисципліни:

повна, чітка, викладена в логічній послідовності відповідь на питання, що свідчить про глибоке розуміння суті питання, ознайомлення здобувача вищої освіти не лише з матеріалом лекцій, але й з підручником та додатковою літературою; висловлення здобувачем вищої освіти власної позиції щодо дискусійних проблем, якщо такі порушуються у питанні	25-22
відповідь на поставлене питання, але неповна або не достатньо чітка, що свідчить про правильне розуміння суті питання, ознайомлення здобувача вищої освіти з матеріалом лекцій та підручника; певні неточності у відповіді	21-18
достатньо поверхова відповідь на поставлене питання; неправильне розуміння суті питання; суттєві помилки у відповіді	17-15
неправильна відповідь на поставлене питання, що свідчить про незнання відповідного навчального матеріалу; відсутність відповіді	0

Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг (Rc) не менше 50% від RC, тобто 25 балів.

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RC = 27 + 23 = 50 \text{ балів}$$

Екзаменаційна складова шкали дорівнює 50% від R, а саме:

$$RE = 50 \text{ бали.}$$

Таким чином, рейтингова шкала з дисципліни складає:

$$R = RC + RE = 100 \text{ балів.}$$

У підсумку рейтингові бали, отримані за роботу на семінарських (практичних) заняттях, виконання домашньої контрольної роботи та складання екзамену, підсумовуються та переводяться до оцінки за університетською шкалою відповідно до таблиці:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Орієнтовний перелік питань до екзаменаційної контрольної роботи

1. Система вищої освіти в Україні.
2. Концептуальні напрями розвитку вищої освіти в Україні.
3. Ступенева система вищої освіти в Україні. Освітньо-кваліфікаційні рівні.
4. Правове регулювання діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України.
5. Нормативні документи стосовно питань вищої освіти.
6. Відображення освітянських питань в Конституції України. Закони України «Про освіту» та «Про вищу освіту».
7. Загальні положення організації навчального процесу у закладах вищої освіти.
8. Стандарти вищої освіти. Зміст освіти та зміст навчання у ступеневій системі вищої освіти.
9. Організація освітнього процесу у закладах вищої освіти. Форми організації освітнього процесу.
10. Науково-методичне забезпечення освітнього процесу.
11. Нормативні документи що регулюють діяльність науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України.
12. Охарактеризуйте недоліки теорії соціальної ідентичності Г. Тешфела.
13. Проаналізуйте форми взаємодії, які виділяє Г. Тешфел.
14. Охарактеризуйте феномен міжгрупової дискримінації.
15. Проаналізуйте результати експериментальних досліджень міжгрупових відносин М. Шерифа.
16. Розкрийте зміст поняття «самокатегоризація» в концепції Дж. Тернера.
17. Охарактеризуйте чинники суспільного руху.
18. Дайте характеристику рольової диференціації у натовпу.
19. Охарактеризуйте структуру натовпу.
20. Проаналізуйте основні типи чуток і за якими критеріями вони виділяються.
21. Розкрийте передумови виникнення паніки.
22. Охарактеризуйте основні типи конфліктної взаємодії.
23. Назвіть та проаналізуйте функції конфліктів.
24. Назвіть основні задачі превентивної роботи із запобігання й попередження конфліктів.
25. Визначте напрями прогнозування конфліктів.
26. Розкрийте зміст поняття агресивність.
27. Які методи та засоби боротьби з агресивністю є найбільш ефективними?
28. Охарактеризуйте погляди З. Фрейда щодо агресії і агресивності.
29. Розкрийте основні положення Теорії К. Лоренца.
30. Назвіть основні методики для діагностики агресивності.
31. Охарактеризуйте можливості психологічної науки у протистоянні корупції.
32. Назвіть основні психологічні перешкоди при боротьбі із корупцією.
33. Охарактеризуйте можливості обмеження впливу маніпуляцій на психіку людини.
34. Розкрийте зміст феноменів довіри та недовіри.
35. Охарактеризуйте структуру і функції моралі.
36. Охарактеризуйте сутність моральної девіації особистості.
37. Проаналізуйте основні соціально-психологічні та філософські теорії справедливості.
38. Охарактеризуйте психологічні закономірності інноваційної діяльності.
39. Розкрийте зміст теорії очікування В. Врума.
40. Розкрийте зміст теорії справедливості Дж. Адамса.
41. Розкрийте зміст теорії мотивації Л. Портера - Е. Лоулера.
42. Розкрийте зміст теорії постановки цілей Е. Лока.
43. Охарактеризуйте соціокультурні та прагматичні парадигми оптимізації міжкультурної взаємодії.

44. Опишіть етапи розуміння, інтерпретації та оперування концептами комунікації, що являють собою факти (чи процеси) заміщення об'єктів соціальної реальності, символічні знаки і маркери соціального простору.
45. Охарактеризуйте наслідки несправедливості та нерівності.
46. Охарактеризуйте шляхи скорочення нерівності та несправедливості.
47. Охарактеризуйте соціально-психологічні аспекти тероризму.
48. Розкрийте особливості мистецтва як соціально-психологічного явища.
49. Розкрийте особливості спорту як соціально-психологічного явища.
50. Охарактеризуйте процес змагання.
51. Проаналізуйте соціально-психологічний вплив мистецтва.